

ADİSYON KULLANIMINDA YENİ DÜZENLEMELER

Levent KÜÇÜK*

1- GENEL BİLGİ

213 Sayılı Vergi Usul Kanununun 227. ve Mükerrer 257. maddeleri ile Maliye Bakanlığı, bu Kanuna göre tutulmakta olan defter ve belgeler ile bunlara ilaveten tutulmasını veya düzenlenmesini uygun gördüğü defter ve belgelerin mahiyet, şekil ve ihtiva etmesi zorunlu bilgileri belirlemeye ve bunlarda değişiklik yapmaya yetkili kılınmıştır. Bakanlık, bu yetkisine istinaden, hizmet işletmelerinde adisyon kullanılması mecburiyeti getirmiştir.

Adisyon kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar daha önce yayımlanan 185, 200 ve 222 sıra numaralı VUK Genel Tebliğlerinde belirlenmişti. 05 Ağustos 2001 tarih ve 24484 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 298 sıra numaralı VUK Genel Tebliğ ile 20 Ağustos 2001 tarihinde yürürlüğe girmek üzere, adisyon kullanımının kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca, 298 sıra nolu Tebliğ ile 222 sıra nolu Tebliğ, 20 Ağustos 2001 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. 185 ve 200 sıra nolu Tebliğlerin ise, 298 sıra nolu Tebliğe aykırı olmayan hükümleri yürürlükte kalmıştır. Ancak, 298 nolu Tebliğin yayımından sonra, 18 Ağustos 2001 tarih ve 24497 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 299 sıra numaralı VUK Genel tebliğ ile 20 Ağustos 2001 tarihinden geçerli olmak üzere, adisyon kullanımı yeniden belirlenmiş, kapsamı tekrar daraltılmıştır. Böylece, 298 sıra numaralı Tebliğ hükümleri uygulamaya başlanmadan, 299 sıra numaralı tebliğ ile kapsamı tekrar sınırlandırılmıştır.

Yazımızın aşağıdaki bölümlerinde, 298 ve 299 sıra numaralı VUK Genel Tebliğleri ile getirilen yeni uygulama şekli açıklanacaktır.

2- DÜZENLEMENİN AMACI VE UYGULAMASI

298 Sıra nolu Tebliğde, adisyon kullanmak zorunda olan hizmet işletmelerinin yeniden belirlenme gerekçesi, Bakanlığa yansıyan olayların incelenmesinden, bazı hizmet işletmelerinde adisyon düzenlenmemesinin vergi kayıp ve kaçığına neden olduğu anlaşılmıştır denilmektedir. Bu ifadeden kapsamın genişletilme nedeni, hizmet işletmelerinde vergi kayıp ve kaçığını önlemek olduğu anlaşılmaktadır.

(*) Vergi Denetmeni

2.1- Kimler Adisyon Kullanacak?

Önceki Uygulama

Adisyon kullanımına ilişkin en son esaslar, 222 sıra nolu Tebliğde yapılmıştı. Bu tebliğe göre adisyon kullanımı, işletmenin sınıfına, faaliyet gösterdiği yere ve alkollü içki servisi yapılıp-yapılmamasına bağlanmıştı. 222 Tebliğe göre Adisyon kullanmak zorunda olanlar;

- Belediyelerden ya da Turizm Bakanlığından alınan belgeler ile sınıfı belirlenen hizmet işletmelerinden 1 inci sınıf ve daha üst sınıfa giren ve alkollü içki servisi yapılan lokanta, gazino ve benzeri işletmeler,

- Tarihi mekan veya binalarda faaliyet gösterdiğinden sınıf tespiti yapılmayan lokantalarla Turizm Bakanlığından özel belge almış yeme-içme tesisleri ve eğlence yerlerinde alkollü içki servisi yapan işletmeler, şeklinde belirlenmişti. Alkollü içki servisi yapılmayan lokanta ve benzeri işletmelerin sınıfı ne olursa olsun adisyon kullanma mecburiyeti bulunmamaktaydı.

298 Sıra Numaralı Tebliğ ile Getirilen Uygulama

298 sıra numaralı VUK Genel Tebliğ gereğince, adisyon kullanma mecburiyeti şu şekilde belirlenmiştir: Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan gece ku-

lüleryi, diskotekler, barlar, pavyonlar, gazinolar, meyhaneler, lokantalar, kafeteryalar ve pastane gibi işletmeler adisyon kullanmak mecburiyetindedir. Görüldüğü gibi adisyon kullanma mecburiyeti, işletmenin sınıfına ve içki servisi yapılmasına bağlı olmaktan çıkmış, işletmede verilen hizmetin niteliğine bağlı olur hale gelmiştir. Ayrıca, sayılan işletmelerde verilen hizmetlerin ortak özelliği masada servis yapılmasıdır. Adisyon kullanacak olanlar, bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutanlar denilerek, kapsam daha da genişletilmiştir. Böylece, belediyelerin veya Turizm Bakanlığının belirlediği sınıfların veya bunlarca verilen belgelerin belirleyiciliği kalmamıştır.

299 Sıra Numaralı Tebliğ ile Getirilen En Son Uygulama

Adisyon kullanımına ilişkin olarak 299 sıra numaralı Tebliğ ile getirilen en son uygulama, Tebliğde aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

"Bilindiği gibi, 298 sıra numaralı VUK Genel Tebliğ ile 213 sayılı VUK'nun mük. 257. maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye dayanılarak adisyon kullanmak zorunda olan hizmet işletmeleri yeniden belirlenmiştir.

Söz konusu Genel Tebliğde, adisyon kullanmak zorunda olduğu açıklanan hizmet işletmelerinin alkollü içki servisi yapmaları halinde adisyon dü-

zenleme mecburiyetleri bulunmaktadır. Alkollü içki servisi yapmayan hizmet işletmelerinin ise adisyon düzenleme zorunlulukları söz konusu değildir."

299 sıra nolu Tebliğ ile adisyon kullanma mecburiyeti, sadece alkollü içki servisi yapan işletmeler için söz konusu olup, alkollü içki servisi yapmayan lokanta, pastane ve kafeterya gibi işletmeler için söz konusu değildir. 298 sıra numaralı tebliğde, adisyon kullanma mecburiyeti bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler için söz konusu olduğundan, 299 sıra numaralı Tebliğ gereğince adisyonu, alkollü içki servisi yapan bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan işletmeler kullanacaktır.

Bakanlık, 299 sıra numaralı Tebliğ ile adisyon konusunda geri adım atmıştır. 298 sıra numaralı tebliğde düzenlemenin amacı vergi kayıp ve kaçığının önlemek olarak açıklanmıştı. Bu durumda, alkollü içki servisi yapan işletmeler kapsamında tutularak, vergi kayıp ve kaçığının sadece alkollü içki servisi yapan işletmelerde olduğu kabul edilmektedir. Bu yanlış bir uygulamadır. Bu durum, işletmeler arasında adaletsizliğe ve denetimlerde etkinsizliğe yol açacaktır.

2.2- Kimler Adisyon Kullanmayacak?

298 sıra numaralı VUK Genel

Tebliğ gereğince, self servis esasına göre işletilen lokanta, kafeterya gibi işletmeler, sadece çay, kahve ve meşrubat satımı yapan kahvehane, çay ocağı ve çay bahçesi gibi işletmeler, basit usulde vergilendirilen hizmet işletmeleri ile tom boncuk veya özel kredi kartıyla takip edilen hizmetlerin verildiği tatil köyü, otel gibi konaklama işletmelerinde adisyon kullanılmasına gerek bulunmamaktadır. Ayrıca, 299 numaralı Tebliğde, adisyon kullanma şartı alkollü içki servisi yapılmasına bağlandığından, alkollü içki servisi yapılmayan lokanta, pastane ve kafeterya gibi işletmelerin de adisyon kullanma mecburiyeti bulunmamaktadır.

2.3- Adisyonda Bulunması Gereken Asgari Bilgiler

Adisyon, sunulan hizmetin ve emtianın cins ve miktarını göstermek amacıyla düzenlenen bir belgedir. Adisyonlarda bulunması zorunlu bilgiler ile düzenlenmesinde uyulacak esaslar 185 ve 200 sıra numaralı VUK Genel Tebliğlerinde belirlenmiştir. 185 sıra nolu Tebliğ gereğince Adisyonda en az aşağıdaki bilgiler bulunacaktır. Bunlar;

- Mükellefin adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, vergi dairesi ve hesap numarası (vergi no),

- Hizmetin ve emtianın cinsi, miktarı,

- Adisyonun düzenlenme tarihi, seri ve sıra numarası,

- Adisyonun basıldığı matbaa ile ilgili bilgiler.

Adisyon kopyalı en az iki örnek olarak düzenlenecektir. İlk örneği fatura veya perakende satış fişi (veya ödeme kaydedici cihaz fişi) ile birlikte müşteriye verilecek, ikinci örneği ise işletmede kalacaktır.

Adisyonlar en az yukarıda belirtilen bilgileri taşıyacak şekilde Defterdarlıklarca anlaşma yapılmış matbaalarda ilgili mevzuat esaslarına göre bastırılacaktır.

Anlaşmalı matbaalara basılmamış adisyonlar ile tarih yazılmamış, müşteri masasına bırakılmamış adisyonlar hiç düzenlenmemiş sayılacaktır.

2.4- Adisyon Düzenlenmesinde Uyulacak Esaslar ve Ceza Uygulaması

Yukarıda belirtildiği üzere, adisyonlar müşteriden sipariş alınırken kopyalı ve en az iki örnek olarak düzenlenecek ve müşteri masasına bırakılacaktır. Daha sonra alınan siparişlerin de adisyona işleneceği tabiidir. Hizmetin tamamlanmasından sonra adisyon müşteriye ibraz edilecek ve bu adisyona dayanılarak hesap ödenecektir. Ayrıca, müşterinin talebi beklenilmeksizin fatura, fatura vermeyi gerektirmeyen hallerde de perakende satış fişi talebi

beklenilmeksizin fatura, fatura vermeyi gerektirmeyen hallerde de perakende satış fişi veya yazar kasar fişi düzenlenerek, adisyonun birinci örneği ile birlikte müşteriye verilecek, ikinci örneği ise işletmede kalacaktır. Müşteri masasına bırakılan adisyonlara düzenlenme saati yazılacaktır. Düzenlenme saati yazılmayan adisyonlar, müşteri masasına konmuş olsa dahi hiç düzenlenmemiş sayılacaktır (VUK 200 sıra nolu Genel Tebliğ).

Kullanılmayan, düzenlenmeyen veya düzenlenip müşteri masasına konulmayan her bir adisyon için 213 sayılı VUK.nun 353. maddesinin 2 numaralı bendinin ikinci fıkrası uyarınca ayrı ayrı özel usulsüzlük cezası kesilecektir. Bu ceza tutarı 01.01.2001 tarihinden geçerli olmak üzere belge başına 35.000.000.- TL'dir. Bu tutar halen yürürlüktedir. Ayrıca, her bir tespit için kesilecek cezanın azami miktarı 1.700.000.000.- TL'yi, bir takvim yılında ise 17.000.000.000.- TL'yi aşamayacaktır.

Birden fazla fiilin, tek tutanak ile tespiti, ayrı ayrı özel usulsüzlük cezasının kesilmesine engel teşkil etmeyecektir (VUK 200 sıra nolu Genel Tebliğ).

3- DEĞERLENDİRME

05 Ağustos 2001 tarih ve 24484 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 298 sıra numaralı VUK Genel Tebliğ ile 20 Ağustos 2001 tarihinde yürürlüğe girmek üzere, adisyon kullanımında yeni esaslar belirlenmiş ve kapsamı genişletilmiştir. Ayrıca, bu Tebliğ ile 222 sıra nolu Tebliğ, 20 Ağustos 2001 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Adisyon kullanımı ile ilgili olarak daha önce yayımlanan 185 ve 200 sıra nolu Tebliğlerin, 298 sıra nolu yeni Tebliğe aykırı olmayan hükümleri ise yürürlükte dir. Ancak, 298 nolu Tebliğin yayımından sonra, 18 Ağustos 2001 tarih ve 24497 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 299 sıra numaralı VUK Genel Tebliğ ile 20 Ağustos 2001 tarihinde geçerli olmak üzere, adisyon kullanımı yeniden belirlenmiş, kapsamı tekrar daraltılmıştır. Böylece Bakanlık geri adım atmıştır.

Adisyon kullanımına ilişkin en son esasları, 298 ve 299 sıra numaralı VUK Genel Tebliğlerini birlikte değerlendirek yapmak gerekmektedir. Tebliğler gereğince, adisyon kullanma mecburiyeti şu şekilde belirlenmiştir : Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutan ve alkollü içki servisi

yapan işletmeler (gece kulüpleri, diskotekler, barlar, pavyonlar, gazinolar, meyhaneler, restaurantlar gibi) adisyon kullanmak mecburiyetindedir. Görüldüğü gibi adisyon kullanma mecburiyeti, alkollü içki servisi yapılmasına bağlanmıştır. Ayrıca, adisyon kullanacak olanlar, bilanço veya işletme hesabı esasına göre defter tutanlar denilerek, VUK hükümleri esas alınmış, işletme sınıfı açısından kapsam genişletilmiştir. Bunun sonucunda, Belediyelerin veya Turizm Bakanlığının belirlediği sınıfların veya bunlarca verilen belgelerin adisyon kullanmadaki belirleyiciliği ortadan kalkmıştır.

Ayrıca, bazı hizmet işletmeleri (alkollü içki servisi yapılmayan lokanta, kafeterya, pastane gibi) hizmetin veriliş şekli ve işletmenin özelliği nedeniyle adisyon kullanma mecburiyeti dışında bırakılmışlardır. Basit usulde vergilendirilen hizmet işletmelerinin tamamı da kapsam dışı bırakılmıştır.

Adisyon kullanımında getirilen yeni esaslar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, isabetli olduğu sonucuna varabiliriz. Uygulamanın, hizmet işletmelerinin hasılatlarının kavranmasında kolaylık sağlayacağı aşikardır. Ancak, alkollü içki servisi yapılmayan hizmet işletmelerinin kapsam dışında bırakılması, uy-

gulama birliğinin, mükellefler arasında adaletin ve denetimlerde etkinliğin sağlanması açısından olumsuz olduğu sonucuna varabiliriz. Ayrıca, kapsam dışı bırakılan hizmet işletmelerinin, kendi iç kontrollerini ve hizmetin işleyişini kontrol açısından adisyon benzeri gayri resmi belgeleri kullandıkları bilinen gerçektir. Bu durumda, masaya servis şeklinde hizmet veren her işletmede adisyon kul-

lanılmasının yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Kullanılmayan, düzenlenmeyen veya düzenlenip müşteri masasına bırakılmayan her bir adisyon başına 35.000.000.- TL. özel usulsüzlük cezası kesileceği dikkate alınarak, adisyon kullanımı konusunda hizmet işletmelerinin daha dikkatli olmaları gerekmektedir.